

Maria Królica

Recenzja książki E. Gruszczyk-Kolczyńskiej i E. Zielińskiej "Zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze dla dzieci, które rozpoczną naukę w szkole"

Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce : kwartalnik dla nauczycieli nr 1,
63-66

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

dr Maria Królicza
Akademia im. J. Długosza w Częstochowie
Instytut Edukacji Przedszkolnej i Szkolnej

RECENZJA KSIĄŻKI

E. GRUSZCZYK-KOLCZYŃSKIEJ I E. ZIELIŃSKIEJ

„ZAJĘCIA DYDAKTYCZNO- -WYRÓWNAWCZE DLA DZIECI, KTÓRE ROZPOCZNĄ NAUKĘ W SZKOLE”

Podstawy psychologiczne i pedagogiczne oraz zabawy i sytuacje zadaniowe sprzyjające intensywnemu wspomaganiu rozwoju umysłowego i kształtowaniu ważnych umiejętności. Edyta Gruszczyk-Kolczyńska, Ewa Zielińska, Wydawnictwo Edukacja Polska, Warszawa 2009

Książka o powyższym tytule jest autorstwa E. Gruszczyk-Kolczyńskiej oraz E. Zielińskiej. Obie autorki znane są doskonale pedagogom i nauczycielkom przedszkoli jako twórczynie „Dziecięcej matematyki” – programu i książki, a także jako specjalistki, które wskazują sposoby pracy z dzieckiem przedszkolnym tak, aby miało ono poczucie sukcesu i uniknęło wielu sytuacji stresowych związanych z nauką. Nowa książka napisana została w tym samym duchu, a adresatem są zarówno nauczyciele, jak i rodzice dzieci, które wymagają pomocy w osiągnięciu dojrzałości szkolnej, pełnej gotowości do podjęcia nauki w szkole.

Książka składa się z dwóch części. Część pierwsza jest zatytułowana „Wprowadzenie do zajęć dydaktyczno-wyrównawczych” i stanowią ją cztery rozdziały, które zawierają między innymi informacje o tym, czego wymaga się od dzieci, jeżeli mają podjąć obowiązek ucznia, a także podstawowe wiadomości psychologiczne i pedagogiczne wspomaganie rozwoju dzieci przed rozpoczęciem nauki w szkole. Przedstawiono też w tej części ważniejsze koncepcje i metody badania dojrzałości szkolnej. Autorki uściślają takie pojęcia, jak: dojrzałość szkolna, wrażliwość na naukę szkolną, podatność na nauczanie i wychowanie w szkole. Zaprezentowano też trzy koncepcje i metody ustalania dojrzałości szkolnej: koncepcję *wczesnych zapisów dzieci do klasy pierwszej*, koncepcję *diagnozy dojrzałości szkolnej według B. Wil-*

gockiej-Okoń (szczególnie wersję z 2003 roku) oraz *Skalę Gotowości Szkolnej* (SGS). Materiał opisujący te koncepcje został uzupełniony bogatymi przypisami i odniesieniami do licznych publikacji. Część pierwszą zamyka rozdział prezentujący zasady konstruowania programów indywidualnej pracy dydaktyczno-wyrównawczej dla poszczególnych dzieci oraz dla grupy dzieci. Autorki akcentują najważniejszą tezę, którą winni się kierować przy doborze programu zajęć dydaktyczno-wyrównawczych zarówno nauczyciele, jak i rodzice, a która mówi, że: „Kombinacji zakresów zaburzeń rozwojowych u dzieci jest tak wiele i są tak złożone, że nie ma i nie może być jednej uniwersalnej metody”¹.

Druga część książki nosi tytuł „Pakiety przydatne do konstruowania programów i prowadzenia zajęć dydaktyczno-wyrównawczych z dziećmi”. Autorki w 11 rozdziałach przedstawiają podstawy teoretyczne i przykłady ćwiczeń, zajęć, sytuacji zadaniowych wraz ze wskazaniem poprawnego ich prowadzenia. Cenne wskazania metodyczne pozwalają nauczycielom i rodzicom uniknąć najczęściej popełnianych błędów, w wyniku których dzieci nie tylko że nie doskonalą swoich słabszych umiejętności i zdolności, ale jeszcze ulegają stanom lękowym, w efekcie czego opóźnienia się pogłębiają. W tym kontekście cenne np. są wskazania z zakresu Pedagogiki pytań².

Kolejne rozdziały części drugiej obejmują najważniejsze informacje z zakresu psychologii i pedagogiki, a odnoszące się do kolejnych obszarów osobowości dziecka oraz zestawy zabaw, zajęć, ćwiczeń do rozwoju każdego z nich. Na podkreślenie zasługuje odpowiednia proporcja między tymi elementami. Wiadomości teoretyczne nie zostały nadmiernie rozwinięte, zawierają sedno danego zagadnienia, a bogactwo materiału praktycznego powiększa odniesienie do licznej, dodatkowej literatury.

I tak w rozdziale 6 rozpoczynającym część drugą, czytelnik odnajdzie cenne informacje z zakresu dziecięcych czynności intelektualnych oraz sposoby ich doskonalenia. W następnym autorki koncentrują się na rozwoju mowy dziecka i kształtowaniu umiejętności werbalnego komunikowania się. Omówione zostały w nim cechy rozwojowe mowy oraz wybrane jej zaburzenia i opóźnienia. Przedstawione przykłady ćwiczeń i zabaw doskonalących mowę dziecka obejmują ćwiczenia oddechowe, fonacyjne, słownikowe, gramatyczne itd. Propozycje zajęć ukierunkowane są na wieloaspektowy rozwój mowy dziecka.

Istotne dla gotowości dziecka do szkoły jest odpowiednie spostrzeganie oraz pamięć wzrokowa. Opisowi tych procesów poświęcony jest rozdział 8. Zaprezentowano w nim także programy i metody rozwijające spostrzegawczość, wskazując, że nie wymagają one specjalnego przygotowania czy wyjątkowych pomocy. Opisany „babciny trening uważnego słuchania i oglądania obrazków” jest tego najlepszym przykładem³. Obok spostrzegania wzrokowego duże znaczenie dla gotowości do nau-

¹ E. Gruszczyk-Kolczyńska, E. Zielińska, *Zajęcia dydaktyczno-wyrównawcze dla dzieci, które rozpoczną naukę szkolną*, Warszawa 2009, s. 59.

² Tamże, s. 96–98.

³ Tamże, s. 162.

ki szkolnej ma spostrzeganie słuchowe, a zwłaszcza odpowiedni poziom słuchu fonematycznego. Umiejętności te warunkują efektywną naukę czytania i pisania. Charakterystyce tych procesów oraz sposobom ich kształtowania poświęcono rozdział 9.

W kolejnym, 10 rozdziale, Autorki omawiają uwarunkowania zdrowia i rozwoju fizycznego. Obok różnych cech rozwoju ruchowego (rodzaje ruchów, płynność, siła, dynamika itd.) wspomniano o niektórych zaburzeniach sprawności ruchowej. Osobne podrozdziały poświęcono doskonaleniu koordynacji i sprawności manualnej dzieci. Jest to zagadnienie szczególnie ważne dla procesu nauki pisania. Jak w każdym rozdziale, również w tym zaprezentowano kilka przykładów ćwiczeń i zabaw usprawniających manualnie z jednoczesnym stymulowaniem myślenia, wyobraźni, pamięci itd. Podana dodatkowo literatura z propozycjami ćwiczeń grafomotorycznych zwiększa wartość opisu.

Gotowość do nauki czytania i pisania wymaga ukształtowanej dominacji stronnej dziecka. Niekorzystna dominacja stanowi przyczynę wielu trudności w opanowaniu tych dwu najważniejszych umiejętności. Dlatego praca wspomagająca dzieci z niekorzystną dominacją stronną jest tak ważna. To właśnie zagadnienie jest przedmiotem rozważań w rozdziale 11. Wielce pomocne dla nauczycieli i rodziców jest kilka uwag i wskazań o sposobach ustalania dominacji stronnej uzupełnionych, tak, jak w poprzednich rozdziałach, licznymi przykładami literatury przedmiotu.

Rozdział 12 oraz 13 odnoszą się – odpowiednio – do wspierania dziecka w opanowaniu umiejętności czytania i pisania oraz kształtowania umiejętności matematycznych. Treści tych rozdziałów w części znane są z dotychczasowych publikacji autorek (o czym informują czytelnika podając pełne adresy bibliograficzne, co jest szczególnie pomocne w przypadku, kiedy zainteresowani chcą poszerzyć wiadomości dotyczących tych zagadnień). Na podkreślenie zasługuje wyróżnienie treści dotyczących planowania oraz realizacji zajęć dydaktyczno-wyrównawczych przygotowujących dzieci do nauki czytania i pisania, a także dziecięcej matematyki w osobnych podrozdziałach obu rozdziałów. Przejrzyście przedstawione zostały odpowiednio wyeksponowane cele, do osiągnięcia których należy dążyć w obu tych obszarach edukacyjnych⁴. Rozdziały są także bogate w przykłady ćwiczeń, zajęć, sytuacji zadaniowych wspomagających gotowość do nauki czytania i kształtowania umiejętności matematycznych.

Bogata merytorycznie część drugą zamyka rozdział 14, którego treści ukierunkowują wspomaganie rozwoju dzieci w zakresach ważnych, ale nieprezentowanych w książce. Przede wszystkim będą one związane z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Autorki zwracają uwagę na ten problem, polecając literaturę, w której omówione zostały dokładnie sposoby wspierania rozwoju takich dzieci. Jest to cenna pomoc dla nauczycieli i rodziców, bowiem coraz częściej w grupie przedszkolnej obecne są takie dzieci (nawet, jeżeli nie są to grupy integracyjne). Zarówno nauczycielom, jak i rodzicom należy się wsparcie w prawidłowym i efektywnym realizowaniu procesu edukacyjnego z udziałem dzieci

⁴ Tamże, s. 220–221; 237–239.

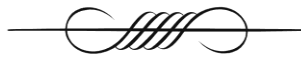

o specjalnych potrzebach. Zawarty w części drugiej prezentowanej książki materiał praktyczny może być także wykorzystywany dla wspierania rozwoju tych dzieci, ale wymaga on modyfikacji, uzupełnień w zależności od rodzaju i głębokości upośledzenia. Pomocne właśnie mogą być publikacje cytowane przez autorki (bogaty wykaz cytowanej literatury zawarty jest na 15 ostatnich stronach książki).

Recenzowana książka charakteryzuje się bogactwem treści, dobrze dobranych z uwagi na wymagania stawiane dziecku przez szkołę. Czytelny, klarowny jest układ pracy – powtarzający się w każdym rozdziale części drugiej schemat opisu tytułowego zagadnienia ułatwia lekturę, pozwala łatwo odnaleźć i zrozumieć implikacje praktyczne wynikające z teorii. Dodatkowym atutem jest graficzne opracowanie publikacji – proste wyszczególnienia (niebieska czcionka, niebieskie, małe kwadraty, nienachlane wytłuszczenia w tekście) akcentują istotę tekstu, nie rozbijając jego ciągłości i spójności jako całości.

Książka E. Gruszczyk-Kolczyńskiej i E. Zielińskiej stanowi cenną pozycję nie tylko dla nauczycielek przedszkola, rodziców, ale także dla studentek pedagogiki przedszkolnej i wczesnoszkolnej, przede wszystkim w zdobywaniu wiedzy o właściwościach rozwojowych dziecka przedszkolnego, wiedzy metodycznej wspierania jego rozwoju i wspomaganie w zapobieganiu występowania trudności i niepowodzeń szkolnych poprzez wypracowanie jego gotowości do nauki szkolnej.

Maria Królicza

dr Cecylia Langier
Akademia im. J. Długosza w Częstochowie
Instytut Edukacji Przedszkolnej i Szkolnej

RECENZJA PUBLIKACJI M. MATERNIAK PT.: „PEDAGOGIKA MARII MONTESSORI I JEJ WYKORZYSTANIE W PROCESIE WCZESNEJ NAUKI JĘZYKA OBCEGO”

Wartą polecenia pozycją książkową, która ostatnio ukazała się nakładem wydawnictwa AJD, jest praca autorstwa Mieczysławy Materniak *Pedagogika Marii Montessori i jej wykorzystanie w procesie wczesnej nauki języka obcego*. Stworzony na początku XX wieku przez włoską lekarzkę i pedagoga system wychowawczy znalazł szybko uznanie i praktyczne zastosowanie w wielu krajach europejskich, gdzie funkcjonuje po dzień dzisiejszy.